



Jeruzaléma, kreativních lidí stavějících sněhuláky s využitím nejrůznějších rekvizit a koulování jedné skupiny obyvatel města se sousední čtvrtí nebo koulovačku na střeše policejní stanice uprostřed Starého Města. Za pár dní je po všem a země se zazelená a rozkvetne i ten nejsušší kout. To platí i pro sousední Jordánsko. Poté stačí ke konci jara pár horkých týdnů a vše je okamžitě sežehnuto a krajina dostává typický pouštní hnědožlutý charakter bez vegetace. V létě máte jistotu, že vás nezaskočí ani kapka vody, Mrtvé moře má nižší přítok, a tak je v něm voda koncentrovanější solí a více nadnáší. Jenže tato doba není ideální pro cestování pouštní krajinou a zdolávání kopců, vyhlídek a památek. Nejlépe je v útrokách měst, chrámů a na tržištích, kde jsou ventilátory či klimatizace a dají se pořídit zajímavé snímky z těchto míst. Podzim může zpestřit první přeháňka a bouřka, ale mnoho věcí se děje na ulici, protože se konají velké židovské svátky a při některých je možné fotit všemožné rituály přímo na ulici, u Zdi nářků i jinde. Klima na podzim a na jaře je příjemnější a dá se

## NÁŠ TIP:

Izrael, který je srovnatelný velikostí s Moravou, a sousední několikrát větší Jordánsko pokrývá z větší části poušť a někoho by to mohlo odradit, ale tyto země jsou naopak tak pestré, že si na své přijdou milovníci přírody, architektury i dokumentární fotografie.



JAK SE FOTÍ

cestovat, aniž by člověk trpěl. Daní za to je brzké a rychlé stmívání – stačí s tím jen počítat přizpůsobit tomu své plány.

### Jak se nejlépe dostat do Izraele a Jordánska a jaká je bezpečnostní situace?

Začneme Jordánskem. Přímoú linkou z Prahy dosednete v hlavním městě Ammánu za necelých pět hodin. Vízum lze zakoupit přímo na letišti, ale mnohem praktičtější je pořízení Jordan Passu, který slouží jako vízum a zároveň jako vstupenka na vybrané památky, ještě před odletem. Do Izraele se z Prahy létá každý den, ceny letenek jsou hodně ovlivněny židovskými svátky a roční dobou. Vízum je pro české občany uděleno zdarma

po příletu na dobu tří měsíců. Izraelská strana vám vystaví speciální kartičku, kterou je potřeba nosit s pasem u sebe, do pasu už razítka nedávají. Určité komplikace mohou nastat v případě, že máte v pase razítka zemí, které nemají s Izraelem nejlepší vztahy.

Všechna turistická místa v Jordánsku jsou i českými úřady označována za bezpečná, nicméně je dobré dávat pozor na osobní věci, asi jako všude ve světě. V Izraeli je vždy dobrá situace sledovat dopředu, je těžko předvídatelná a má spoustu proměnných. Na turistických a frekventovaných místech se o bezpečnost stará bezpečnost vojáků a policistů, což bych vnímal spíše jako pozitivní aspekt. Vždy je lepší být ve skupině

T. Miska

## Jak se fotí



Foto: Zdeněk Jarolím

David Moulis

# Jak se fotí Izrael a Jordánsko

Pokračujeme v našem seriálu popisujícím zajímavé fotogenické lokace. Blízký východ má své kouzlo vztahující se k historii i architektuře a nám se podařilo vyzpovídat odborníka, který patří k nejpovolanějším.

Text a foto: DAVID MOULIS, [https://cs.wikipedia.org/wiki/David\\_Rafael\\_Moulis](https://cs.wikipedia.org/wiki/David_Rafael_Moulis)



### Kdy jsi poprvé navštívil tyto země a co tě vede k častým návratům na tato místa?

Do Jordánska jsem se poprvé dostal v roce 2009, kdy jsem si udělal krátký výlet po vlastní ose ze sousedního Izraele. Žádná auta z půjčovny, ale pěkně místními autobusy, s tištným průvodcem a bez dat. Izrael jsem se rozhodl společně se skupinou známých prozkoumat o čtyři roky dříve, ale tehdy ještě v roli turistů s fotoaparátom na kinofilm, protože digitály jsem tehdy považoval za podřadné. Blízký východ mě natolik uchvátil,

že jsem se podíval ještě před válkou do Sýrie a do Libanonu, ale nejvíce příležitostí bylo k návratům do Izraele, kam jsem jezdil za známými, studoval jsem tam a v posledních deseti letech se tam vracím jako účastník archeologických výzkumů a oficiální fotograf vykopávek v Tel Moce a jako lektor fotoexpedic. Ty vlastně stojí i za mými cestami do Jordánska.

### Kterou roční dobu doporučuješ pro cesty za účelem fotografování?

Osobně vidím v každém ročním období něco

atraktivního. Hodně záleží na tom, co chcete fotografovat. Vzhledem k tomu, že jsem v Izraeli zažil všechna roční období a vím, jak je zimní období dešťů nehostinné, už bych se mu vyhnul. Po ulicích se valí voda, protože místy nejsou ani kanály, deštníky jsou na nic, protože je vítr okamžitě rozláme, a mokré oblečení není kde usušit, protože byty nemají topení a zahřát se můžete jen tam, kde je klimatizace. Na druhou stranu se na přelomu ledna a února může stát, že napadne několik desítek centimetrů sněhu a vy máte půl dne na jedinečné snímky zasněženého



↑ Jeruzalém, Chrám Božího hrobu





↑ Jordánsko

okamžiky ke zdokumentování. Judská poušť skrývá mnohé poklady, jako jsou kláštery ve skalách, ale i vyhlídky na holé kopce, které se svažují směrem k Mrtvému moři. To samozřejmě nelze vynechat ať už na jordánské nebo izraelské straně, a pokud není nad Mrtvým mořem opar, i tam se dají pořídit zajímavé snímky útvarů po ustupující vodní hladině. Na severu Izraele bych doporučil navštívit města Haifa s překrásnými terasovitými Bahajskými zahradami, nedaleké přímořské Akko, ale i horská města, jako je Safed, či drúzskou vesnici Maždal Šams na úbočí pohoří Antilibanon. Nesmíme zapomenout na Západní břeh Jordánu a návštěvu Betléma, a kdo by chtěl zažít tradiční orientální atmosféru a fotit na místech bez turistů, tak mohou doporučit palestinská města Ramallah nebo Nábulus, kam se ale člověk dostane buď místními autobusy, nebo taxíkem. **Autem z izraelské půjčovny se tam nelze dostat**, neplatí tam totiž pojištění.

s více lidmi, asi bych nedoporučoval samotným ženám toulání mimo turistická místa. Místní na to mohou reagovat nevhodným pokřikováním či pohvizdováním, jak to člověk zná i z jiných blízkovýchodních států.

**Která konkrétní místa bys doporučil nevynechat?**

Vzhledem k prostoru v tomto rozhovoru se budu muset hodně krotit, ale vezměme to tentokrát od Izraele. Tel Aviv láká na fotografování moderní architektury, protože zde dostávají prostor architekti z celého světa, s příchodem tmy tyto stavby v kombinaci se širokými dálnicemi dostávají zcela jiný rozměr. Zajímavý je pak také kontrast s původním architektonickým stylem Bauhausu. Město je vhodné pro street a zaznamenání moderního života na plážích, v kavárnách i na trzích. Na pomyslné opačné straně stojí Jeruzalém, který je plný památek a tržišť. Hlavně se zde střetávají kultury z celého světa a téměř neustále nějaká z nich něco slaví a to jsou ty právě



↑ Petra

V Jordánsku je asi nutné zmínit starověké město Petra, méně známá je tzv. Malá Petra v sousedství turisticky známější Petry. Uvnitř města je nespočet vyhlídek, které je třeba vyšlápnout, ale odměna pak za to stojí. Dobré je na některé z vyhlídek počkat na setmění a užít si zapadající slunce za vysokými horami a u toho popíjet čaj nebo kávu od některého z místních beduinů. Pokud člověk zůstane na některé z vyhlídek u hrobky známé jako Klášter, entýž večer má zakoupenou vstupenku na noční focení Petry, beduíni vás nechají u sebe a vy poté můžete přijít rovnou na noční fotografování, aniž by člověk musel ven z areálu a pak zpět několik kilometrů soutěskami. Pro milovníky pouště je zážitkem návštěva Vádí Rumu. Tato přírodní rezervace je typická skalními útvary, dunami a načervenalou barvou písku. Do těchto míst se pravidelně vracíme během našich fotoexpedic a pokaždé nás místo překvapí svojí krásou a silou. Jednou jsme zde zažili podzimní bouřku a silný déšť, jindy



↑ Jeruzalém

zase pořádnou pouštní bouří. Věřte, že na korbě džípu tyto povětrnostní vlivy člověk vnímá intenzivněji, ale vždy si užijeme neuvěřitelnou legraci danou „zoufalostí“. Nikdy tyto extrémny netrvají oba dny, kdy se v rezervaci pohybujeme. V Jordánsku je celá řada pouštních zámečků, křížáckých hradů a antických památek, které nejde vynechat. Koho by nebavilo fotografování širokých záběrů architektury, může si pohrát s detaily. Hlavní město Ammán považují za třešničku na dortu. Kloubit se zde starověk s modernou a město to dává specifický charakter, který lze využít k fotografování ulice a zajímavých situací.

**V čem je jiné fotografování ve městech Orientu oproti těm evropským? Na co si dát pozor a co naopak doporučujete?**

V první řadě bych použil slova *pokora a respekt*. Ty dvě vlastnosti je třeba mít, jestliže chcete fotografovat místní lidi a posvátná místa. Dobré je vždy vědět alespoň něco málo o zemi, kam jedu, abych věděl něco o místních a jejich kultuře. V Izraeli je to o to těžší, že se na tak malém prostoru potkávají různé kultury a různá náboženství. Například o Šabat a vybraných židovských svátcích je zakázáno nejen fotit u Zdi nářků. To by se mělo respektovat a platí to pak i na celou židovskou čtvrť v Jeruzalémě a na fotografování Židů. Naopak jsou svátky, jako je purim, kdy ortodoxní židé v převlecích rádi zapojují a budou od vás fotky vyžadovat. Obecně pak platí, že by se neměly fotografovat zahalené a samotné ženy. Toto je těžké dodržet a je na každém, zda bude fotografovat s teleobjektivem z dálky či z boku nebo tohle téma vynechá, což je podle mě škoda, protože i ženy patří k místnímu koloritu. Staré ženy mají často krásné vrásčité tváře, ze kterých číší starobylost místního lidu a zkušenosti. Částečně zahalené ženy jsou často oděny do tradičních oděvů, které mohou vyjadřovat kulturní příslušnost, a když jsou ještě v nějaké zajímavé situaci, je škoda to nezachytit. Jestliže vám dá člověk, pokud si všimne, že ho fotíte, najevo, že si to nepřeje, respektujte to. Jinak to může vyvolat nepříjemný konflikt a bylo by v lepším případě nepříjemné mít poškozenou techniku.

Další problém může nastat u posvátných míst. I tam je třeba myslet na charakter prostoru a je dobré umět rychle vyhodnotit, zda je na konkrétním místě vhodné fotit lidi při soukromé modlitbě.

Příjemné na druhou stranu je, že když už vás někdo nechá, abyste si ho vyfotili, tak v Izraeli i Jordánsku je minimum případů, kdy po vás někdo bude chtít peníze. Místní lidé jsou na turisty a fotografy zvyklí a do jisté míry je ignorují. Vždy je dobré splynout s okolím. Pokud jdu fotit například do ultraortodoxní čtvrti, tak je dobré tomu přizpůsobit chování i oblečení, abych na první pohled nevypadal jako turista v havajské košili, ale spíše si vezmu tmavé dlouhé věci. Odměnou pak je, že si vás nikdo nebude všimát a budete moct proniknout blíže k lidem a jejich aktivitám. Abych pravdu řekl, vím, že to nemusí být příjemné, ale i v létě se ve městech pohybují v dlouhých kalhotách, právě proto, že se cítím méně turisticky a nikdy nevím, kam všude zajdu. Na některých místech mohou být kraťasy problém. Ženám doporučuji také co nejvíce zahalených částí těla (kolena a ramena). Nebude po nich nikdo pokřikovat a pískat na ně a budou mít větší klid.

**Je lepší se pohybovat v těchto lokalitách sám, nebo ve větší skupině? S kolika lidmi vlastně jezdíte, když jedete s klienty?**

Tady navážu na předchozí otázku: zase záleží na účelu cesty. Pokud budu chtít proniknout do nějaké komunity či kultury, povede se mi asi lépe jako jednotlivci. Když jedeme na expedici s klienty, většinou to bývá maximálně v deseti lidech plus řidič. Má to mnoho výhod, například když fotíme momentky na

ulici, můžeme se někdo cítit lépe ve skupině a udělat odvážnější snímky. Fotíme-li v lokalitě, kde je více turistů a chceme to bez nich, dokážeme si je vzájemně podržet mimo záběr. Velkým bonusem pak je, když se sejde parta zdánlivě různých fotografů, co se věnují odlišným žánrům, a skupina se dokáže sblížit natolik, že se neberou jako konkurenti, ale naopak spolupracují, půjčují si techniku a vyměňují si tipy přímo při focení.

**Jaké vybavení je do těchto zemí vhodné?**

S ohledem na výše popsané podmínky musí být každému jasné, že využije širokou škálu techniky. Na paměti mějme, že se často fotí ve špatných světelných podmínkách a scény do toho mohou být i v pohybu. Doporučuji fotoaparát, kde je možné jít s ISO nahoru, klidně na hranici 10 000, dále světelné objektivy, ideálně pevná skla typická pro dokumentární fotografii. Ulice v Jeruzalémě jsou úzké stejně jako prostory v Petře a není možný dostatečný odstup, proto volím širokouúhlový objektiv. Na zvířata, detaily a portréty z dálky je dobré mít teleobjektiv, ale není nezbytnou součástí. Ono pak každé kilo třeba při celodenním putování Petrou v náročnějším terénu je znát. Samozřejmostí je pevný stativ, polarizační filtry, ND filtr (500 a výše) a dálková spoušť. •



↑ Meca